

«شرح مشکلات خاقانی - دفتر سوم (نسیم صبح)»

مؤلف: عباس ماهیار

نوبت انتشار: اول

محل نشر: کرج

ناشر: جام گل

سال انتشار: ۱۳۸۰

تعداد صفحات: ۳۰۵

منتقد:

دکتر محمدرضا ترکی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

معرفی اثر

نویسنده در آغاز در حدود ۲۰ صفحه شرح حال دقیقی از خاقانی ارائه کرده و به موضوعات اشعار او و توانایی های وی اشاره می کند. شارح پس از آوردن سروده، به شرح چند نکته کلیدی و مفید درباره آن می پردازد و در پایان به شرح تک تک ابیات مبادرت می ورزد. او در پایان قصایدی را نیز بدون شرح و برای مطالعه دانشجوی می آورد.

امتیازات شکلی و محتوایی

نشر کتاب به عنوان یک اثر آموزشی و گزیدهٔ متون ادبی، رسا و قابل فهم است. غموض و پیچیدگی در سبک نگارش اثر دیده نمی‌شود و نکته ای خلاف قواعد ویرایش و نگارش در کتاب وجود ندارد.

در میان گزیده های موجود از اشعار خاقانی، این کتاب به عنوان یک اثر دانشگاهی خوب و مفید است. برخی اشکالات معمول در گزیده های دانشگاهی موجود، در این اثر به چشم می خورد مثل حذف ذوقی ابیاتی از هر قصیده و غزل که باعث می شود ساختار اثر در محور عمودی به هم بخورد. ملاک حذف در ذکر ابیات در این قبیل گزیده معلوم نیست و سادگی و روانی بیت ها و تناسب آن با ذوق نویسنده و ذوق ادبی روزگار ظاهراً معیار این گزینش هاست. کتاب کاملاً با سرفصل های درس دو واحدی خاقانی تطابق دارد و اطلاعات لازم را به دانشجو ارائه می کند. چنانچه فرصتی در جلسات درس برای تدریس همه کتاب فراهم نباشد، می توان بخشی از آن را به صورت خودخوان به دانشجو تکلیف کرد.

علاوه بر حسن انتخاب که لازمه یک گزینه ادبی است، نوع مطالبی که نویسنده به عنوان نکات کلیدی در آغاز شرح هر سروده آمده، از لحاظ محتوا و شیوه بیان دارای نوآوری‌هایی است و همین ویژگی برتری خاصی به این اثر در مقایسه با آثار مشابه داده است. برای نمونه می‌توان به بحث خوب ایشان در باب موسیقی در دیوان خاقانی در صفحات ۱۶۱ تا ۱۶۸ اشاره کرد.

اشکالات شکلی و محتوایی

کتاب از نظر حروف نگاری، صفحه آرایی و ... متوسط است. به ویژه طرح جلد می توانست بهتر باشد؛ البته در متون علمی و آموزشی سادگی و پاکیزگی بیشتر مدنظر است تا ظرافتهای هنری

کتاب دارای انسجام منطقی است؛ اما بهتر بود استاد ماهیار قصاید و غزلیات مورد شرح را به صورت کامل ذکر می فرمودند تا انسجام اصل اثر و محور عمودی در هر سروده حفظ می شد. به گواهی کتابنامه پایانی، منابع مورد رجوع نویسنده گسترده و شامل مأخذ درجه اول است.

شرح مشکلات خاقانی - دفتر سوم (نسیم صبح) ۶۱

برخی نکاتی که نویسنده در شرح ابیات آورده، مصداق توضیح و اطناب است. گزیده های آموزشی نباید متن را به صورت کامل و با ذکر همه نکات شرح کنند و باید همواره بخشی نیز به عهده دانشجو نهاده شود تا با مراجعه به منابع خود به درک آن قائل شود. از موارد اطناب به عنوان نمونه می توان به توضیح مفهوم اعتکاف در صفحه ۲۹-۳۰ اشاره کرد.

نتیجه گیری و پیشنهادها:

عنوان کتاب (شرح مشکلات خاقانی) با محتوای این دفتر سوم که گزیده ای درسی است، سازگاری ندارد و می تواند در چاپ بعدی اصلاح شود. مشابهت این اثر با اثر دیگر مولف (سحر بیان خاقانی) از تازگی و اصالت آن کاسته است. برخی ابیات از محور عمودی اشعار حذف شده که بهتر است در چاپ های بعد افزوده گردد.

